

Maerten van Heemskerck

Maerten van Heemskerck werd ± 500 geleden in 1498 in Heemskerk geboren. Zijn vader, Jacob Willemsz. van Veen was een welgesteld landsman. Eigenlijk heette hij dus Maerten van Veen, maar zoals vaker in die tijd noemden veel kunstenaars zich naar hun geboorteplaats.

De vader van Maerten zag zijn zoon als zijn opvolger op de boerderij maar Maerten wilde zelf liever schilder worden. Met de hulp van zijn moeder vertrok Maerten naar Haarlem waar hij leerling-schilder werd bij Cornelis Willemsz. In Delft studeerde hij daarna korte tijd bij Jan Lucasz. Jan van Scorel, toen al bekend, werd zijn volgende leermeester. Van Scorel was omstreeks 1520 in Italië geweest en had daar een nieuwe schilderstijl ontwikkeld. Dit sprak Maerten erg aan. Van 1532 tot 1536 verbleef hij dan ook in Rome in het kader van een studiereis. Vooral de antieke architectuur had zijn interesse en hij maakte daar dan ook veel tekeningen aan. Hij keerde terug uit Rome met een welgevulde beurs.

Terug in Nederland kreeg hij al snel belangrijke opdrachten. Hij werd één van de succesvolste kunstenaars van Nederland. Hij vestigde zich in Haarlem waar hij de rest van leven bleef wonen. In 1570 werd hij door het gemeentebestuur van Haarlem vrijgesteld van het betalen van de stedelijke belasting 'op grond van zijn grafische vaardigheid waarin hij uitblonk'. Hij verkeerde in de betere kringen, werd kerkmeester, had verscheidene bestuursfuncties in het gilde en was actief in de rederijkerskamer. Veel van zijn opdrachten kwamen voort uit zijn contacten met aanzienlijke Haarlemse families.

Achterzijde beeld van Maerten van Heemskerck op het Kerkplein

Zelfportret

Voorzijde beeld van Maerten van Heemskerck op het Kerkplein

Op het graf van zijn vader, op het kerkhof van Heemskerk, liet hij een azuurstenen pyramide of grafspits bouwen. Bovenop staat het gehouwen beeld van zijn vader en het grafschrift in Latijn en in het Nederlands. Dan staat er nog een kindje op doodsbeenderen waar vuur doorheen speelt. Het zinnebeeld van onsterfelijkheid. Er onder staat: Cogita mori. Beneden ziet men zijn wapen met boven aan de rechterkant een dubbele arend en links een leeuw, onder een naakte gevleugelde arm met een pen of penseel in de hand rustend op een schildpad. Voor het onderhoud van deze pyramide werd door Maerten ook een stuk land bestemd met dien verstande dat, als men het monument liet vervallen, de familie het land in bezit mocht nemen.

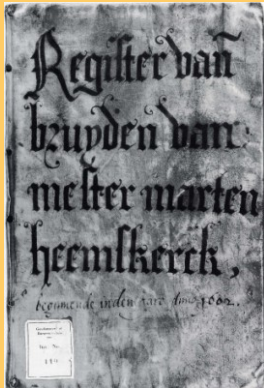
Het originele gedenkteken staat tegenwoordig ter bescherming tegen weersinvloeden in de toren van de dorpskerk. Op het kerkhof staat een replica.

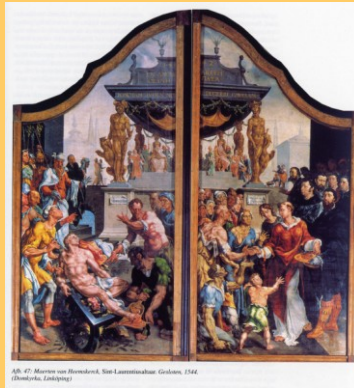
De replica van het gedenkteken voor de vader van Maerten van Heemskerck op het kerkhof van de dorpskerk te Heemskerk.

Maerten trouwde met Marytgen Gerritsdochter maar het huwelijk bleef kinderloos. Hij stierf op 1 oktober 1574 in zijn woonplaats. Bij testament bepaalde hij dat meisjes uit Heemskerk en Haarlem, die 'wel gescapen ende gesien soude wesen' en die op zijn graf trouwden een som geld als bruidschat kregen. Het testament spreekt van een bruidenfonds 'dat in alle naevolgende jaeren ten eeuwygen dagen toe' toegekend moest worden. De huwelijksgift, waarvoor dus elk jaar twee bruidsparen in aanmerking kwamen, mocht alleen worden besteed aan 'heure huuse en huysraet'.

Om de herinnering aan Maerten en zijn vrouw levend te houden moesten de bruidsparen trouwen op zijn grafsteen in de Grote of Oude Sint Bavokerk in Haarlem. Er zijn in totaal 199 bruidsschatten vergeven. De meeste kwamen terecht in Heemskerk, om precies te zijn bij 138 meisjes, terwijl 58 meisjes uit Haarlem een som geld kregen. Van drie bruiden is de herkomst niet bekend. Het laatste paar dat op zijn graf trouwde was Trijntje Klaasse de Boer die op 27 november 1787 trouwde met Jan Kuil. Trijntje kwam uit Heemskerk.

Het register van bruiden

Schilderij van Maerten

Beeld op het oude raadhuis

Meer weten over Maerten van Heemskerck?

Te koop bij de Historische Kring Heemskerk:

Maerten van Heemskerck, constigh vermaert schilder.
Uitgever: De Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1998